

Konferenssiraportti: “European
Peripheries in Postcolonial
Literatures: A Symposium”. Liège
yliopisto, Belgia, 24.5.2018.

—

Anna-Leena Toivanen

Kuten Frank Schulze-Engler (2013, 670) on todennut, Eurooppa on jälkikoloniaalin tutkimuksen sokea piste. Eurooppaa ei ymmärretä ”jälkikoloniaalisena” mantereena, joten se rajautuu kyseisen paradigman ulkopuolelle. Schulze-Engler peräänkuuluttaa Euroopan sisällyttämistä jälkikoloniaalisen tutkimuksen kartalle, minne se siirtomaamenneisyyden määrittämän nykyhetkensä puolesta perustellusti kuuluu.

Euroopan ”jälkikolonialisointi” oli yksi keskeinen motiivi toukokuussa 2018 Liègen yliopistossa Belgiassa järjestämälleni symposiumille ”European Peripheries in Postcolonial Literatures”. Tapahtuma liittyi kaksivuotiseen, Euroopan komission rahoittamaan Marie Skłodowska-Curie Individual Fellowship -tutkimusprojektiin.

Kuten symposiumin nimestä voi päätellä, pääpaino oli jälkikoloniaalisen kirjallisuuden tavoilla representoida eurooppalaisia periferioita. Periferia ymmärretään jälkikoloniaalisessa tutkimuksessa ensisijaisesti eurooppalaisen ’keskuksen’ vastakohtana – ei jonakin, joka määrittäisi Eurooppaa itseään. Eurooppaa käsittelevässä jälkikoloniaalisessa kirjallisuudentutkimuksessa korostuvat entisten siirtomaavaltojen metropolit, Lontoo ja Pariisi. Paljon vähemmälle huomiolle ovat jääneet tekstit, joiden tapahtumat sijoittuvat esimerkiksi provinssikaupunkeihin, maaseudulle, maihin joilla ei ole suoranaista koloniaalista menneisyyttä, tai Eurooppaa ympäröivien merialueiden saarille. Liikkuvuuden monimuotoistuesssa näitäkin perifeerisiä sijainteja on kuitenkin kuvattu jälkikoloniaaliseksi luonnehdittavassa kirjallisuudessa – juuri tähän aihealueeseen symposium pureutui.

Yksipäiväiseen symposiumiin osallistui tutkijoita Espanjasta, Saksasta, Italiasta, Etelä-Afrikasta, Israelista, Ranskasta, Puolasta, Suomesta, sekä tietysti Belgiasta. Tiiviissä ohjelmassa oli pääpuhe mukaan lukien 12 esitelmää. Toivomus siitä, että symposiumissa kartoitettaisiin mahdollisimman laajalti erilaisia eurooppalaisia periferioita, toteutui. Esitelmissä käsiteltiin tekstejä, joiden keskiössä olivat muun muassa Euroopan ytimessä mutta jälkikoloniaalisen kirjallisuudentutkimuksen marginaalissa oleva Bryssel,¹ sotamenneisyytensä kanssa kipuileva vuoristokylä Kroatiassa, hollantilaiset keskiluokkaiset ”unelmalähiöt”, sekä afrikkalaisten siirtolaisten asuttamat, Pariisin sisäiset urbaanit periferiat.

Toistuvia jälkikoloniaalisen kirjallisuuden eurooppalaisiin periferioihin liittämiä elementtejä olivat menetyksen teemat, pyrkimykset kyseenalaistaa periferian ja keskuksen välinen vastakkainasettelu, sekä eri tavoin oireileva kollektiivisesti traumatisoiva menneisyys. Esitelmissä korostuivat periferian suhteellisuus ja sen käsitteelliset ulottuvuudet. Seuraavassa muutamia poimintoja symposiumin ohjelmasta:

Jerusalemien yliopistossa tutkijatohtorina työskentelevä Tsivia Frank-Wygoda tarkasteli esitelmässään kompleksin menneisyyden omaavaa ja kielellisen moninaisuuden leimaamaa rajakaupunki Strasbourgia hybridinä tilana, jota hän tulkitsi metaforana jälkikoloniaalille identiteetille. Frank-Wygodan

esitelmä keskittyi siirtolaisena/maanpaossa elävien kirjailijoiden, algerialaisen Assia Djebarin (oik. Fatima-Zohra Imalayan) ja bosnialais-ranskalaisen Velibor Čolićin sekä filosofi Jacques Derridan kirjoittamiin Strasbourg-aiheisiin teoksiin. Niissä Strasbourg näyttäytyy oman traumaattisen menneisyytensä vuoksi siirtolaiskirjailijoille vieraanvaraisempana paikkana kuin Pariisi.

Toisessa sessiossa puhunut englannin kielen lehtori Patricia Bastida-Rodríguez Baleaarien yliopistosta Espanjasta analysoi diasporisen nigerialaiskirjailija Chika Unigwen romaania *On Black Sisters' Street* (2009), jonka Eurooppaan sijoittuva osuus paikantuu Antwerpenin punaisten lyhtyjen alueelle, jossa romaanin nigerialaiset prostituoidut työskentelevät. Bastida-Rodríguez korosti sitä, miten globaali eriarvoisuus tuottaa luokan ja rodun pohjalta jakautuneita kaupunkeja, joille ovat leimallisia urbaanin tilan sisäiset, usein näkymättömät periferiat.

Venetsian yliopistossa väitöskirjaansa viimeistelevä Lucio De Capitani puolestaan tulkitsi hollantilaisen Frank Westermanin matkakirjoitusesseetä ”El Negro en ik” (2004), joka kuvaa Westermanin vierailua pienessä katalonialaisessa Banyolesin kaupungissa. Teoksen keskiössä on ”El Negro”, afrikkalaisen miehen balsamoitu ruumis, joka on esillä kaupungissa sijaitsevassa museossa. El Negron ympärillä käytyjen paikalliseen identiteettiin liittyvien keskustelujen ja kiistojen kautta periferisestä provinssikaupungista tulee absurdin ja luonteeltaan ehdottomasti jälkikoloniaalisen draaman näyttämö.

Poznańin Adam Mickiewicz -yliopistossa avustavana professorina työskentelevä Marta Frątczak-Dąbrowska analysoi esitelmässään puolalaiskirjailija Joanna Batorin romaania *Dark, almost Night* (2012), jonka tapahtumat sijoittuvat silesialaiseen provinssi- ja rajakaupunkiin Wałbrzychiin. Frątczak-Dąbrowska korosti periferian paitsi maantieteellisiä myös kulttuurisia merkityksiä. Batorin teoksessa periferia toimii symbolina, joka ilmentää Puolan historian kollektiivisiä traumoja sekä maan nykyhetkeä Euroopan talouden marginaalissa.

Pääpuheen piti professori Jopi Nyman Itä-Suomen yliopistosta. Nyman on tutkimuksissaan tarkastellut Euroopan merkityksiä jälkikoloniaalisen ja siirtolaiskirjallisuuden näkökulmasta, ja on aihealueen keskeisimpiä tutkijoita. Nyman keskittyi libanonilais-kanadalaisen Rawi Hagen ja maltalaisen Vincent Vellan romaaneihin lukien niitä transnationaalien liikkeen näkökulmasta. Nyman totesi, että Hagen ja Vellan teoksissa tärkeässä roolissa oleva Välimeri, joka usein nähdään perifeerisenä Euroopan rajana, on myös kulttuurillinen kohtaamispaikka. Näin Hagen ja Vellan tekstit kyseenalaistavatkin vastakkainasettelun periferian ja keskustan välillä. Nymanin esitelmässä huomio kiinnitettiin myös siirtolaisuuden ja trauman kysymyksiin sekä näiden representaatioon.

Symposium onnistui hyvin tavoitteessaan, eli eurooppalaisten periferioiden tuomisessa jälkikoloniaalisen kirjallisuudentutkimuksen huomion kohteeksi. Päivän aikana kävi ilmi, että periferian käsite on todella monitahoinen. Eri ulottuvuuksineen ja myös Eurooppaa itseään määrittävänä elementtinä se on tärkeä lisä jälkikoloniaalisen kirjallisuudentutkimuksen teemoihin ja käsitteistöön.

Lopuksi mainittakoon, että symposium on osa minun ja Vrije Universiteit Brusselissa työskentelevän Janine Hauthalin laajempaa yhteisprojektia, jonka päämääränä on eurooppalaisten periferioiden representaatioita käsittelevän vertaisarvioitun tieteellisen lehden erikoisnumeron toimittaminen. Tässä vaiheessa näyttää siltä, että pitkälti symposiumissa pidettyihin esitelmiin pohjautuva erikoisnumero ilmestyy *Journal of Postcolonial Writing* -lehdessä vuoden 2021 alussa.

Viitteet

- 1 Vaikka Bryssel onkin marginaalinen 'jätkikoloniaalinen' kaupunki, on se samalla tapahtumapaikkana tutkimussuuntaukselle erittäin tärkeässä Joseph Conradin romaanissa *Heart of Darkness* (1899), kuten Elisabeth Bekers ja Zhuyun Song esitelmässään muistuttivat.

Lähteet

Conrad, Joseph 1899/2014. *Heart of Darkness*. New York: Global Classics.

Schulze-Engler, Frank 2013. Irritating Europe. Teoksessa *The Oxford Handbook of Postcolonial Studies*. Toim. Graham Huggan. Oxford: Oxford University Press, 669–91.

Projekti on saanut rahoitusta Euroopan Unionin Horizon 2020 tutkimus- ja innovaatio-ohjelmasta, sopimus no. 701238.

